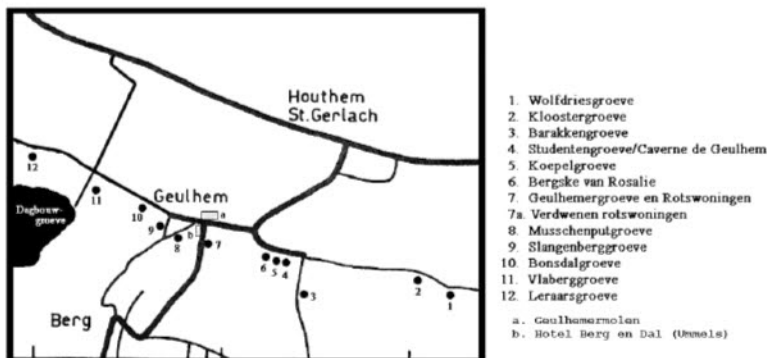

GROTTENAQUARIUM AQUA FAUNA

Willem Boersma

In het vroege voorjaar 1954 gonsde het van activiteit in en rond de "Slangenbergr", bij de toegang tot een oude mergelgroeve in de wand van het plateau ten zuiden van de Geul in Geulhem.

De voormalige champignonkwekerij werd grondig uitgemest en verbouwd. Er moesten nieuwe plekken worden gemaakt waarin betonnen bakken werden geplaatst of gegoten, die daarna van een zware ruit moesten worden voorzien. Licht boven de bakken moest aangelegd en een goede betimmering rondom de bakken moest verhinderen dat het tegenlicht de mensen zou verblinden. Buiten was een groot terras vóór de ingang gemaakt, terwijl het laagste deel van de "inham" die naar de groeve leidde, geschikt was gemaakt om daar auto's te parkeren. Toiletten waren er niet, hetgeen wel eens tot hilarische omstandigheden aanleiding gaf, wanneer iemand zich discreet afzonderde in het omringende bos en daar tussen de brandnetels hurkte.

Marquet's jeugddroom

Na een lange periode van voorbereiding was het de amateur-bioloog en waterlevensvriend Pierre (Pie) Marquet gelukt de financiën bij elkaar te krijgen om zijn jeugddroom te verwezenlijken. In het uitgebreide gangenstelsel achter de simpele ingang ontstond, wat in 1957 door de bioloog dr. P.J. van Nieuwenhoven in het blad "De Zwerver" zou worden genoemd, het grootste grottenaquarium van de wereld. Deze bioloog was enthousiast. Naar zijn oordeel was Marquet erin geslaagd iets te realiseren dat aan het wonderbaarlijke grensde. Er was een verzameling vissen bijeen gebracht, die een belangrijke bijdrage moest worden genoemd in de bevordering van het Limburgse heem. Met grote deskundigheid was ernaar gestreefd een beeld te geven van de vissen en andere waterdieren, die onze rivieren en beken, vijvers en moerassen bevolken, waarvan een gewoon mens nooit veel te zien krijgt, zodat hij er helemaal niets vanaf weet, aldus van Nieuwenhoven.

Zo kon dan op 24 juli 1954 Pie Marquet zijn aquarium aan het publiek laten zien.

Tegenslagen

Het totstandkomen van dit grottenaquarium had echter geen gelukkig verloop gehad. Terwijl Marquet bezig was met de opbouw van zijn grottenaquarium in

Geulhem, was een vroegere zakenpartner (naar Marquet zei) met eenzelfde project begonnen in de "Trichtergrubbe" onderaan de Cauberg in hartje Valkenburg. Dit aquarium opende de deuren ongeveer gelijktijdig met Aqua Fauna. Het zou een geduchte concurrent gaan worden, waarbij de verwijten die door Marquet veelal onomwonden werden uitgesproken, ertoe leidden dat hij in 1957 door zijn concurrent Maenen, die in Houthem woonde, voor de rechter werd gedaagd wegens aantasting van eer en goede naam. De uiteindelijke uitspraak in deze zaak is mij niet bekend.

Dit was overigens niet de enige tegenslag. Ongeveer twee maanden nadat het grottenaquarium was geopend werden door iemand chloortabletten in bijna alle koudwaterbakken gegooid, waardoor honderden vissen de vergiftigingsdood stierven. Met nieuwe moed werd herbegonnen. Er werden twintig nieuwe aquaria geplaatst en het Zoologisch Station in Den Helder leverde in mandflessen vers zeewater, want er werden nu zelfs bakken ingericht voor zoutwatervissen.

Op 21 mei 1955 werd Aqua Fauna weer officieel geopend.

In Valkenburg zat men intussen ook niet stil. Direct na het toeristenseizoen was in september het grottenaquarium daar dichtgegaan om er nog allerlei verbeteringen aan te brengen. Het werd vlak voor Kerstmis 1954 heropend.

Gidsen

Terwijl de opbouw van Aqua Fauna nog in zijn eindfase verkeerde werd door Marquet uitgezien naar gidsen, middelbare scholieren die op basis van hetgeen de mensen als fooi voor de gids achterlieten, bereid waren hier hun tijd door te brengen tijdens de weekends en de schoolvakanties. Dat lukte wonderwel. Om enkelen te noemen waren daar Fons Leerschool en Leo Meewis uit Meerssen,

Guus en Wim Boersma uit Houthem en diverse jongens uit Maastricht. Er waren ook meisjes; een nichtje, naar ik meen, van mevrouw Marquet, dat achter de kassa zat en anderen, die ondermeer werkten in de bediening op het terras dat voor de ingang van de grot was aangelegd.

Permanent aanwezig waren Pie Marquet en diens vrouw Marietje, en niet te vergeten Pie van Noorden, een goede veertiger, die niet alleen als gids optrad als de middelbare scholieren er niet waren, maar ook tussen de bedrijven door zwaar sjuwwerk in de grot deed, al dan niet geholpen door een Lamerichs van de Geulhemerweg.

Wim Boersma als gids met enkele gasten bij het diorama

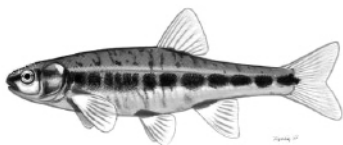
Wim met zijn latere echtgenote Anne en een schoolvriendin van haar

Als gidsen kregen we voortdurend biologieles van Marquet. Bij een deel van ons was daarvoor al een prima basis gelegd door P.J. van Nieuwenhoven, die

biologieleraar was geweest aan de Gemeentelijke HBS en het Stedelijk Gymnasium in Maastricht en ons nog les had gegeven. Zijn bijnaam als leraar was *Botje*, vermoedelijk omdat hij iets over botten kon vertellen. Vanwege zijn kortgeknipt krulhaar werd hij in later tijden ook wel 't *Sjääpke* genoemd, iets wat hij maar matig leek te waarderen, naar men zei. Nog steeds, wanneer ik bij de boekhandel op het Dominicanenpleintje in Maastricht het restant van het oude klooster zie, waarin het biologielokaal en het "natuurhistorisch kabinet" waren gevestigd, denk ik aan die jaren terug.

De kenner Marquet

Maar terug naar Marquet. Zijn kennis van de vissen, amfibieën en reptielen berustte niet alleen op wat hij in boeken kon vinden. Het was zijn lust en zijn leven door eigen waarneming vast te stellen hoe het nu precies in elkaar zat. Zo schreef hij zelfs een uitstekend artikel over de *Elrits* (een vissoort in de Geul) in een wetenschappelijk tijdschrift voor biologen. Uiteraard was hij daar best wel trots op, zodat hij overdrukken van het artikel liet maken die hij cadeau gaf aan mensen die hij voldoende belangstelling toedacht. Zo leerden we ook dat de Riviergrondel de Latijnse naam *Gobio Gobio* (of *Gobio Fluviatilis*) heeft. In Maastricht heet dit visje *Govie* of *Govieke*. Is de Latijnse naam afgeleid van de oude Nederlandse naam, die in Maastricht in gebruik is gebleven? Worden Maastrichtse politieagenten *govie* genoemd omdat ze een donker pak aan hebben en (in vroeger tijden) net als het visje een snor hebben?

Elrits

Riviergrondel

Het verhaal gaat dat de vader van Marquet degene is die indertijd de duiven op het Vrijthof in Maastricht heeft geïntroduceerd. Hij werkte bij de politie en hield die duiven (met toestemming) op de zolder van het voormalig politiebureau (nu Theater aan het Vrijthof). Het gezin Marquet woonde in Maastricht aan de Jeker, waardoor de jonge Pie alle gelegenheid had om het waterleven met zijn vissen, kikkers en salamanders, zoetwaterkreeftjes, mosselen en waterslakken, te leren kennen. Hij had zijn eigen aquaria en terraria en was reeds als jongeman actief in de Nederlandse Bond van Aquariumhouders.

Wondere wereld

Aqua Fauna was een wondere wereld. Altijd donker en kil; het enige licht in de gangen kwam via de voorkanten van de aquaria en terraria. Achter het glas soms heel herkenbare en soms heel wonderlijke wezens, zoals een kameleon met rondtollende ogen en een flitsende roltong.

Een feest was het voederen van diverse vissen, zoals de forellen die een soort rauw gehakt kregen, diverse vissen die gevoerd werden met rode draadwormen

(*Tubifex*) en natuurlijk het gespartel en gespring van de liefhebbers van levende meelwormen. Die meelwormen waren overigens valse beesten, want als je een handjevol uit de doos haalde, had je alle kans dat er een in je vel beet. Midden in de groeve was een wat grotere ruimte waarin achter een enorme spiegelruit een groot terrarium was gebouwd, het "diorama". Hier zaten allerlei dieren, tot een leguaan toe, die vers fruit at. Er zat ook een verdwaald roodborstje, dat bij Marquet levende meelwormen van tussen zijn lippen uitpikte. Bij het diorama werden door de daar aanwezige fotograaf foto's gemaakt, waarvan de afdrucken bij het verlaten van de groeve konden worden gekocht.

De kassa bij de ingang

En daar liepen we dan. Op drukke dagen vertrok om de zoveel minuten een groepje van een man of vijftien met een gids, die de wandeling van bijna een kilometer door de grot al vertellend aflegde. Aan de uitgang aangekomen werd achteloos gezwaaid naar een boordje met de tekst: "Zijt ge tevreden, gedenk de gids". Dat leverde toch vaak wel een aardig bedrag op, zodat we dan de dag heel tevreden konden afsluiten door met zijn allen bij Ummels iets te gaan drinken of een reep chocola te kopen van het merk Jacques.

Hotel Berg en Dal (Ummels)

Marquet was voor de gidsen ook niet krenterig. Als er klusjes moesten worden opgeknapt die duidelijk buiten de alledaagse routine vielen, werd daar wel een beloning aan verbonden. Soms werden we door Marquet zelfs eropuit gestuurd om eens te gaan kijken in de Trichtergrubbe. Hoe ging het daar met de dieren? Hoe was de verscheidenheid? Wat vertelden de gidsen daar over de dieren? Was dat misschien onzin?

Kortom een vorm van bedrijfsspionage van onschuldige aard, alleen bedoeld om er zeker van te kunnen zijn dat Aqua Fauna het enig ware grottenaquarium was met verstand van zaken.

Het einde van Aqua Fauna

Was men in 1956 nog optimistisch, het jaar daarop begon het mis te gaan. Het bleek financieel niet haalbaar de wintermaanden door te komen met steeds terugkerende kosten en vrijwel geen inkomsten. Om subsidie te krijgen zouden andere wegen gezocht moeten worden. Er kwam een stichting. Niet minder dan vier bestuursleden van het Natuurhistorisch Genootschap werden uitgenodigd om in het stichtingsbestuur plaats te nemen. In het stichtingsbestuur zaten uiteindelijk ondermeer pater E. Kruytzer, directeur van het Natuurhistorisch Museum van Maastricht, en de biologen mw. dr. W. Minis-Van der Geyn en dr. P.J. van Nieuwenhoven. In april 1958 bestond de verwachting dat, wanneer er geen nieuwe mogelijkheden zouden worden gevonden, dit het einde van Aqua Fauna zou zijn.

En zo geschiedde.

Het grottenaquarium werd ontmanteld. Nog jaren was het echter mogelijk de trieste resten ervan te zien, wanneer men de moed had om er binnen te gaan. Vanwege de risico's werd uiteindelijk de toegang afgesloten voor spelende kinderen en andere belangstellenden. Voor de vleermuizen werden ruime doorgangen gehandhaafd, zodat die de groeve weer in gebruik konden nemen.

Ingang v.m. grottenaquarium Aqua Fauna anno 2011 (foto: Rob Boersma).

De Slangenberggroeve (ook wel bekend als Aqua-fauna of Aquariumgrot, vanwege de inrichting als toeristisch aquarium in de vijftiger jaren van de vorige eeuw) zat echter al vanaf 1986 dichtgemetseld waardoor alleen vleermuizen door de gaten in de muur bij de oorspronkelijke ingangspartij konden. Deze muur is eerst opengebroken en er is een ijzeren hekwerk geplaatst.

Bron: jaarverslag 2010 Limburgs Landschap

Bronnen

Nieuwenhuizen, P.J. van: Bezoek aan 's werelds grootste grottenaquarium; De Zwerver, jrg. 17, april 1957, p. 49-52.

Nieuwenhuizen, P.J. van: Aqua Fauna een stichting; Ons Heem 1958, no. 5 (overgenomen uit Natuurhistorisch Maandblad 46e jrg.)

Ouwehand, Dick L.: Van zakjes blauw naar vissen; Panorama, nr. 43, omstreeks nov. 1954, p. 8-10.

De Nieuwe Limburger: Geheimzinnig droompaleis verborgen in de Geulhemse Slangen-berg,

Land van Valkenburg (LvV): "Aqua Fauna" belooft een bijzondere bezienswaardigheid te worden, 21 mei 1954

LvV: Grotten-Aquarium "Trichtergrubbe" opent zijn poorten, 30 juli 1954

LvV: Prachtig verfraaid Grottenaquarium "Trichtergrubbe" heropent vóór Kerstmis, 17 december 1954

LvV: Officiële opening Aqua-Fauna, 13 mei 1955

De Telegraaf: In Geulhem (Limburg) zwemmen de vissen onderaards in zeewater,

LvV: "Als je maar de zoon van 'n Kamerlid bent...", 10 mei 1957

??? : Poging tot behoud van grottaquaria Geulhem

??? : Grottenaquarium "Aqua Fauna" nog in moeilijke situatie

??? : Aqua Fauna op rand van bestaansmogelijkheid, 5 april 1958

Folder Aqua Fauna
